

dr Dejan Krnjaić, mr Vida Živković

Akreditaciono telo Srbije, Beograd

POTVRĐIVANJE I PRAĆENJE KOMPETENTNOSTI TELA ZA OCENJIVANJE USAGLAŠENOSTI U SKLADU SA NOVOM EU LEGISLATIVOM I DOKUMENTIMA IAF, ILAC I EA

Sažetak:

Potvrđivanje kompetentnosti tela za ocenjivanje usaglašenosti predstavlja osnov za uspostavljanje i održavanje poverenja u rezultate njihovog rada, kao i celokupnog sistema ocenjivanja ispunjenosti specificiranih zahteva ispitivanjem, kontrolisanjem i sertifikacijom. Pravila, procedure i menadžment za sprovođenje ocenjivanja usaglašenosti zasnivaju se na harmonizovanim kriterijumima definisanim u međunarodnim standardima (serije ISO/IEC 17000, EN 45000,..) i uputstvima međunarodnih i regionalnih organizacija za akreditaciju (ILAC, IAF, EA,..) obezbeđujući ekvivalentnost rezultata kako na nacionalnom tako i na globalnom nivou. Ovakvi postupci omogućavaju uporedivost rezultata ocenjivanja usaglašenosti i čine osnovu za njihovo uzajamno priznavanje u okviru različitih međunarodnih (ILAC MRA, IAF MLA, CIPM MRA) i regionalnih sporazuma (EA MLA). Akreditacija, kao harmonizovani postupak (ISO/IEC 17011) predstavlja efikasan način potvrđivanja i praćenja kompetentnosti tela za ocenjivanje usaglašenosti od strane nezavisne i nepristrasne institucije koju predstavlja nacionalno akreditaciono telo.

Za razliku od akreditacionih tela, koja ne bi trebalo da budu konkurentna drugim nacionalnim akreditacionim telima i koja svoje usluge pružaju uglavnom na teritoriji države u kojoj su osnovana, tela za ocenjivanje usaglašenosti mogu na osnovu navedenih međunarodnih sporazuma svoje usluge da pružaju i izvan granica sopstvene države. Kompetentnost tela za ocenjivanje usaglašenosti koja pružaju usluge izvan granice sopstvene države, takođe mora biti potvrđena i praćena na adekvatan način, u svim njihovim ograncima uz poštovanje politike i principa prekogranične akreditacije definisanih u ILAC, IAF i EA dokumentima i legislativi Evropske Unije.

Nova legislativa EU, objavljena je u Službenom glasniku Evropske Unije (Official Journal of the European Union L 218 Volume 51, 13.08.2008) i po prvi put uspostavlja opšti pravni okvir za slobodno kretanje roba na jedinstvenom tržištu EU, jačajući poverenje u kvalitet ocenjivanja usaglašenosti proizvoda i jasno određujući ulogu akreditacije.

Title: ATTESTATION AND SURVEILLANCE OF CONFORMITY ASSESSMENT BODIES COMPETENCE IN COMPLIANCE WITH NEW EU LEGISLATION AND IAF, ILAC AND EA DOCUMENTS

Abstract:

Attestation of conformity assessment bodies' competence is a basis for establishment and maintenance of confidence in the results of their work and entire conformity assessment system as regards specified requirements for testing, inspection and certification. Rules, procedures and management of conformity assessment implementation that are based on harmonised criteria laid down in international standards (EN 45000, ISO/IEC 17000 series...) and guidelines of international and regional accreditation organisations (ILAC, IAF, EA...) ensure the equivalence of results at both national and global level. These procedures enable the comparison of conformity assessment results and provide a basis for the mutual recognition within different international (ILAC MRA, IAF MLA, CIPM MRA) and regional agreements (EA MLA). As a harmonised procedure (ISO/IEC 17011) accreditation presents an efficient method of attestation and surveillance of conformity assessment bodies' competence by an independent and impartial institution represented by a national accreditation board.

Unlike accreditation bodies that should not be competitive with other national accreditation bodies and that provide services mainly in the territory of the country where they had been founded, conformity assessment bodies may on the basis of the said international agreements provide services out-with their borders (cross frontier activities). Competence of conformity assessment bodies providing cross frontier activities must also be attested and surveyed in an appropriate manner in all their branches by means of observing policy and principles of cross-frontier accreditation as laid down in ILAC, IAF and EA documents and EU legislation. The new EU legal documents published in the Official Journal of the European Union (Official Journal of the European Union L 218 Volume 51, 13.08.2008) set out for the first time a general legal framework for free movement of goods on the common EU market and strengthen trust in the quality of product conformity assessment and clearly defining the role of accreditation.

UVOD

Tokom prethodnih godina Narodna skupština i Vlada Republike Srbije su donošenjem većeg broja zakona i odluka jasno odredili da su pridruživanje Evropskoj Uniji i članstvo u Svetskoj trgovinskoj organizaciji prioritetni spoljnopolički ciljevi naše zemlje. Dostizanje ovih ciljeva zahteva ogromne reforme pravnog i ekonomskog sistema. Na prvom mestu su usklađivanje zakonodavstva i liberalizacija trgovine, a za postizanje veće konkurentnosti privrede Republike Srbije neophodno je i podizanje opšteg nivoa znanja o međunarodnim pravilima trgovine roba i usluga, tehničkim propisima i standardima, kao i ocenjivanju usaglašenosti.

Na današnjem, globalnom tržištu sami potrošači ili državne institucije traže ili propisuju ispunjenje velikog broja zahteva standarda, odnosno tehničkih propisa, koji moraju da budu zadovoljeni pre samog stavljanja proizvoda u promet. Obaveza je proizvođača, odnosno snabdevača, da preduzme sve neophodne mere u cilju zaštite visokog stepena javnih interesa kao što su bezbednost, zdravlje ljudi, životinja i biljaka, kao i zaštita životne sredine, što se ostvaruje postupkom ocenjivanja usaglašenosti.

Tokom postupka ocenjivanja usaglašenosti, različitim aktivnostima, potvrđuje se ispunjenost specificiranih zahteva koji se odnose na proizvod, proces, sistem, osobu ili telo. Telo za ocenjivanje usaglašenosti predstavljaju organizacije koje, različitim aktivnostima ispitivanja, sertifikacije ili kontrolisanja, pružaju usluge ocenjivanja usaglašenosti. Sam postupak ocenjivanja usaglašenosti može biti sproveden od strane samog proizvođača ili od potpuno nezavisne organizacije kako od proizvođača tako i od korisnika.

POTVRĐIVANJE KOMPETENTNOSTI TELA ZA OCENJIVANJE USAGLAŠENOSTI U SKLADU SA MEĐUNARODNIM STANDARDIMA I DOKUMENTIMA MEĐUNARODNIH ORGANIZACIJA

Kvalitetne i pouzdane rezultate ocenjivanja usaglašenosti mogu obezbediti samo tela za ocenjivanje usaglašenosti čija je kompetentnost potvrđena u skladu sa harmonizovanim kriterijumima međunarodnih standarda i uputstvima međunarodnih i regionalnih organizacija za akreditaciju. Primena usklađenih postupaka obezbeđuje slične nivoe kompetentnosti tela za ocenjivanje usaglašenosti i dobijanje uporedivih rezultata, a time doprinosi, da u okviru različitih međunarodnih (ILAC MRA, IAF MLA, CIPM MRA) i regionalnih sporazuma (EA MLA) dođe do međusobnog priznavanja izveštaja i sertifikata.

Akreditacija, kao harmonizovani postupak koji se sprovodi u skladu sa standardom ISO/IEC 17011, predstavlja efikasan način potvrđivanja i praćenja kompetentnosti tela za ocenjivanje usaglašenosti od strane nezavisne i nepristrasne institucije, koju predstavlja nacionalno akreditaciono telo. Ovakav način ocenjivanja, potvrđivanja i praćenja kompetentnosti od nepristrasne i nezavisne "treće strane", koja i sama podleže ocenjivanju i praćenju međunarodnih i regionalnih organizacija (kolegijalno ocenjivanje - "peer evaluation"), doprinosi izgradnji jedinstvene svetske mreže akreditacionih tela i postizanju visokog nivoa poverenja svih učesnika na globalnom tržištu.

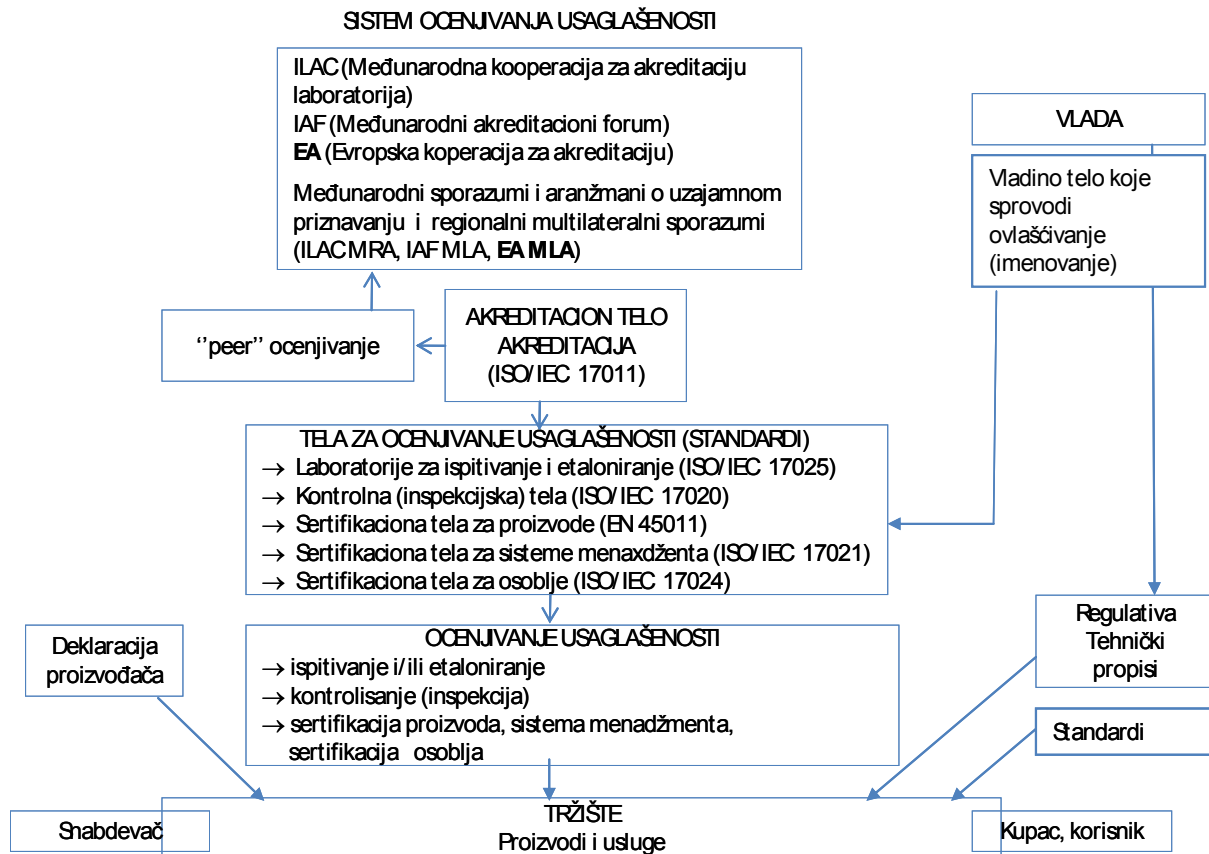
U zavisnosti od visine procenjenog rizika od pojave neusaglašenosti proizvoda, narušavanja bezbednosti i zdravlja, a i u cilju snižavanja rizika na prihvatljiv nivo, država može propisati zakonsku regulativu sa obaveznom primenom ocenjivanja usaglašenosti. U Republici Srbiji tehničkim propisima regulisano je ocenjivanje usaglašenosti u oblastima zaštite životine sredine, poljoprivrede i bezbednosti hrane, tako da su pored laboratorija za ispitivanje i nacionalnog akreditacionog tela, koji potvrđuje njihovu kompetentnost, uvedeni i državni organi kao treći i najviši hijerarhijski nivo u celokupnom sistemu. U zavisnosti od postavljenih zahteva za proizvod, aktivnosti ocenjivanja usaglašenosti, mogu se obavljati na svim ili na pojedinim hijerarhijskim nivoima sistema, uključujući, pored nivoa ocenjivanja usaglašenosti i nivo akreditacije, kao i nivo priznavanja od strane državnih organa. Priznavanje (imenovanje, ovlašćivanje, notifikacija) obavljaju državni organi ili od njih delegirani organi koji izdaju dozvolu da tela za ocenjivanje usaglašenosti u ime i/ili za ime države obavljaju ispitivanja, sertifikaciju ili kontrolisanje, odnosno utvrđuju usaglašenost sa određenim tehničkim propisom.

Sistem ocenjivanja usaglašenosti i priznavanja kompetentnosti tela za ocenjivanje usaglašenosti, prikazan na slici 1, ne mora da sadrži sve navedene nivoe, a njegova kompleksnost zavisi od visine rizika uslovljenim određenim proizvodom.

U skladu sa osnovnim principima Svetske trgovinske organizacije, nediskriminacijom, transparentnošću, liberalizacijom trgovine i promovisanjem konkurencije, Sporazum o tehničkim preprekama trgovini ima za cilj da doprinese uklanjanju nepotrebnih barijera u međunarodnoj trgovini. Ovaj sporazum, poznat kao i TBT sporazum, zasniva se na međunarodnim standardima i sistemu ocenjivanja usaglašenosti, a primena odgovarajućih ISO/IEC standarda doprinosi harmonizaciji svih postupaka i aktivnosti.

Uspostavljanje jedinstvenog globalnog sistema akreditacije, izgrađenim u skladu sa harmonizovanim kriterijumima međunarodnih standarda (serije ISO/IEC 17000, EN 45000,..) i uputstvima međunarodnih i regionalnih organizacija za akreditaciju (ILAC - the International Laboratory Accreditation Cooperation; IAF – International Accreditation Forum; EA – European Cooperation for Accreditation...) obezbeđuje ekvivalentnost rezultata tela za ocenjivanje usaglašenosti. Potpisivanjem bilateralnih ili multilateralnih sporazuma (ILAC MRA, IAF MLA, CIPM MRA, EA MLA) dolazi do međusobnog prihvatanja izveštaja i sertifikata akreditovanih tela za ocenjivanje usaglašenosti, čime se omogućava nesmetano kretanje roba i usluga bez nepotrebnih prepreka odnosno tehničkih barijera u trgovini.

Slika 1 Sistem ocenjivanja usaglašenosti i potvrđivanje kompetentnosti TOU

NOVI ZAKONODAVNI PAKET MERA ZA PLASMAN ROBE NA TRŽIŠTE EU

Ugovorom iz Rima, potpisanim 1957. godine započeto je osnivanje ujedinjenog ekonomskog prostora u Evropi, a nakon potpisivanja Jedinstvenog evropskog akta 1986. godine i Ugovora iz Maastrichta 1992. godine stvoreno je jedinstveno unutrašnje tržište Evropske unije, bez prepreke za ostvarivanje četiri slobode – slobode kretanja ljudi, roba, usluga i kapitala.

Čak i danas, usled postojanja različitih tehničkih zahteva u zemljama članicama, na jedinstvenom unutrašnjem tržištu EU otežano je kretanje određenih vrsta roba, uključujući širok spektar industrijskih i poljoprivrednih proizvoda, hrane i energije. Da bi se uklonile i preostale prepreke u trgovini, a i posledično poboljšalo slobodno kretanje roba, povećanje konkurentnosti i bezbednosti potrošača, doneta je i pre tri meseca objavljena, nova legislativa u EU (Official Journal of the European Union L218 Volume 51 13.08.2008).

Novousvojeni zakonodavni paket o plasmanu robe na tržištu EU, akreditaciji i tržišnom nadzoru sastoji se od dva pravilnika i jedne odluke:

1. REGULATION (EC) No 765/2008 OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 9 July 2008 setting out the requirements for accreditation and market surveillance relating to the marketing of products, kojom se utvrđuju zahtevi za akreditaciju, tržišni nadzor i kontrolisanje proizvoda koji se stavljaju na tržište EU;

2. REGULATION (EC) No 764/2008 OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 9 July 2008 laying down procedures relating to the application of certain national technical rules to products lawfully marketed in another Member State, kojom se utvrđuju procedure za donošenje tehničkih propisa zemalja članica EU za proizvode iz neharmonizovane oblasti, i
3. DECISION (EC) No 768/2008/ EC OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 9 July 2008 on a common framework for the marketing of products, koja uspostavlja zajednički okvir za plasman proizvoda na tržište EU.

Donošenjem novog paketa zakonodavnih mera, sveobuhvatno će se urediti unutrašnje tržište EU kada su u pitanju i proizvodi iz neharmonizovanih i harmonizovanih oblasti, kao i oni obuhvaćeni EC uputstvima – direktivama, kako starog tako i novog pristupa.

Pravilnikom EC No 765/2008 propisani su zahtevi za organizaciju akreditacionih tela, postupak potvrđivanja kompetentnosti tela za ocenjivanje usaglašenosti, nadzor na jedinstvenom unutrašnjem tržištu koji obezbeđuje visok nivo zaštite javnog interesa, kontrolisanje proizvoda poreklom izvan Evropske Unije i opšti principi označavanja CE oznakom.

Odluka No 768/2008/EC obezbeđuje pravni okvir i određuje principe budućeg usaglašavanja sektorskog zakonodavstva i tehničkih zahteva za određene proizvode, utvrđuje obaveze za proizvođače, ovlašćene predstavnike, uvoznike ili distributere, određuje procedure i module ocenjivanja usaglašenosti, pravila i uslove za upotrebu CE oznake, zahteve za ovlašćivanje (notifikaciju, imenovanje) tela da ocenjuju usaglašenost proizvoda sa svim zahtevima iz određenih direktiva EU, kriterijume koje treba da ispune nacionalna tela za ovlašćivanje – notifikaciju kao i pravila postupka notifikacije Evropskoj komisiji .

Pravilnikom EC No 764/2008, pored procedure za donošenje tehničkih propisa za proizvode iz neharmonizovane oblasti, utvrđeni su principi međusobnog priznavanja kompetentnosti akreditovanih tela za ocenjivanje usaglašenosti i prihvatanja njihovih izveštaja ili sertifikata, što dodatno olakšava slobodno kretanje roba na tržištu EU.

ULOGA AKREDITACIJE U POTVRĐIVANJU I PRACENJU KOMPETENTNOSTI TELA ZA OCENJIVANJE USAGLAŠENOSTI

Pravni okvir sistema ocenjivanja usaglašenosti, jedinstvenih principa, pravila, procedura i organizacije na nacionalnom i EU nivou, neophodnih za ispunjenje tehničkih zahteva, sigurnosti proizvoda i poverenja potrošača, definisan je novousvojenim pravilnicima i odlukom Evropske Komisije.

Akreditacijom se kroz nezavisan, nepristrasan i harmonizovan postupak, sproveden u skladu sa međunarodnim standardima, potvrđuje tehnička kompetentnost tela čiji je zadatak da oceni usaglašenost proizvoda sa zahtevima koji se na njih odnose. Sistem akreditacije u EU podleže ocenjivanju i proveru od strane Evropske organizacije za akreditaciju odgovorne za ocenu akreditacionih tela država članica ("*peer evaluation*"). Ova regionalna organizacija za akreditaciju blisko će saradivati sa Evropskom komisijom i obezbeđivati da se, nakon ocenjivanja, pristupi potpisivanju sporazuma o uzajamnom priznavanju nacionalnih sistema akreditacije i ocenjivanja usaglašenosti, kao i međusobnog prihvatanja izveštaja i sertifikata.

Opšti principi koji su dati u regulativi (EC) No 765/2008 a koji se odnose na akreditaciju su sledeći:

- svaka država članica imenuje jedno nacionalno akreditaciono telo koje predstavlja garant objektivnosti i nepristrasnosti, a čija se odgovornost i zadaci jasno razlikuju od zadataka drugih nacionalnih institucija. Nacionalno akreditaciono telo formalno mora da bude priznato od države i da izvršava određene poslove u svojstvu državnog organa. Država mora osigurati da ono ima odgovarajuće resurse za adekvatno obavljanje svojih zadataka;
- nacionalno akreditaciono telo predstavlja neprofitnu organizaciju, ne sme nuditi ili obavljati aktivnosti ili usluge koje pružaju tela za ocenjivanje usaglašenosti, niti pružati konsultantske usluge. Nacionalno akreditaciono telo ne sme biti konkurentno telima za ocenjivanje usaglašenosti, niti drugim nacionalnim akreditacionim telima;
- akreditaciono telo zemlje mora biti član Evropske organizacije za akreditaciju (Evropsko udruženje za akreditaciju – European co-operation for accreditation - EA).

Nacionalno akreditaciono mora da ispuni zahteve pravilnika EC 765/2008 koji se odnose na: nezavisnost, objektivnost, nepristrasnost, poverljivost, kompetentno obavljanje nadležnosti, dovoljan broj zaposlenog stručnog osoblja, efikasan sistem menadžmenta, interne kontrole i sl, a potvrđivanje ispunjavanja zahteva obavljaće se putem već prethodno objašnjenog kolegijalnog ocenjivanja - "peer" ocenjivanja.

Sama uloga akreditacije u postupcima potvrđivanja kompetentnosti za potrebe notifikacije tela za određivanje usaglašenosti definisana je u odluci 768/2008/EC, i u slučaju da država članica postupak notifikacije ne zasniva na sertifikatu o akreditaciji, mora obezbediti Evropskoj Komisiji i ostalim državama članicama dokumentovane dokaze o potvrđenoj i praćenju kompetentnošću tela za ocenjivanje usaglašenosti.

PREKOGRANIČNA AKREDITACIJA

Za razliku od akreditacionih tela koja svoje usluge pružaju uglavnom na teritoriji države u kojoj su osnovana, tela za ocenjivanje usaglašenosti na osnovu međunarodnih sporazuma mogu svoje usluge pružati i izvan granica sopstvene države.

U skladu sa ISO/IEC 17011 standardom, politikom i principima prekogranične akreditacije definisanim u ILAC, IAF i EA dokumentima i legislativi EU akreditovana tela za ocenjivanje usaglašenosti mogu da posluju preko svojih ogranaka u inostranstvu.

Standard ISO/IEC 17011 koji uspostavlja opšte zahteve za akreditaciona tela koja ocenjuju i akredituju tela za ocenjivanje usaglašenosti u tački 7.5.7 definiše da se u početnom ocenjivanju, pored glavne organizacije ili sedišta organizacije, moraju posetiti i sve druge lokacije tela za ocenjivanje usaglašenosti, na kojima se obavlja jedna ili više ključnih aktivnosti, a koje su obuhvaćene obimom akreditacije. Pod ključnim aktivnostima podrazumevaju se: formulisanje politike, razvoj procesa i/ili procedura, preispitivanje ugovora, planiranje ocenjivanja usaglašenosti, preispitivanje i odobravanje rezultata ocenjivanja usaglašenosti i odlučivanje o tim rezultatima. U tački 7.9.4 ISO/IEC 17011 standarda definisano je da u sertifikatu o akreditaciji koji se izdaje telu za ocenjivanje usaglašenosti moraju biti navedene sve lokacije na kojima se obavljaju jedna ili više ključnih aktivnosti kako u državi tako i u inostranstvu.

Politika međunarodnih organizacija za akreditaciju ima za cilj da unapredi saradnju između akreditacionih tela zemlje u kojoj je glavna organizacija ili sedište tela za ocenjivanja usaglašenosti akreditovano i zemlje u kojoj ogranak pruža usluge, da podrži razvoj nacionalnih akreditacija i da izgradi globalno poverenje u sistem. Ova politika se zasniva na obaveznoj kontroli ključnih ili kritičnih aktivnosti u svim ograncima tela za ocenjivanje usaglašenosti, u skladu sa standardom ISO/IEC 17011 i dokumentom IAF GD 3:2003.

Akreditaciona tela, potpisnice IAF MLA sporazuma, obavezne su da od 2008. godine shodno dokumentima IAF GD 3:2003 i IAF ML 5:2008 do 1. marta dostave informaciju za prethodnu godinu o lokaciji svih ogranaka akreditovanih tela za ocenjivanje usaglašenosti u inostranstvu. Izuzetno je teško posetiti sve kritične lokacije akreditovanih tela za ocenjivanje usaglašenosti, što dovodi do neophodnosti dodatne akreditacije ogranaka u državama u kojima pružaju svoje usluge. Na taj način osnovana je jedinstvena globalna mreža akreditacionih tela, tela za ocenjivanje usaglašenosti i njihovih ogranaka čija se kompetentnost stalno potvrđuje i proverava. Kao ilustracija ovog pristupa može poslužiti primer sertifikacionog tela koje je akreditovano od strane 30 nacionalnih akreditacionih tela, a u državi u kojoj je osnovano akreditovano je za pružanje usluga u 17 država.

AKREDITACIJA U REPUBLICI SRBIJI-POSTOJEĆE STANJE

Akreditaciono telo Srbije osnovano je od strane Vlade Republike Srbije kao samostalna, neprofitna nacionalna institucija za akreditaciju. Akreditaciono telo Srbije potvrđuje i prati kompetentnost tela za ocenjivanje usaglašenosti u Republici Srbiji, uključujući laboratorije za ispitivanje, za etaloniranje, kontrolne organizacije, sertifikaciona tela za sistem menadžmenta, proizvode i stručna lica.

Osnovni cilj Akreditacionog tela Srbije je da uspostavi i održava kompetentan, nepristrasan i nezavisan sistem akreditacije, kako bi korisnici usluga akreditovanih tela za ocenjivanje usaglašenosti u Srbiji imali poverenje u usluge koje oni pružaju. Takođe, uloga Akreditacionog tela Srbije je da obezbedi da sistem akreditacije i ocenjivanja usaglašenosti zadovolji sve zahteve odgovarajućih standarda i smernica međunarodnih organizacija (IAF, ILAC i EA), kako bi se uzajamno priznali rezultati akreditovanih organizacija. Na taj način će se olakšati položaj srpske privrede u međunarodnoj trgovini, i pomoći sticanju globalne konkurentnosti, pre svega kroz poboljšavanje kvaliteta roba i usluga, kao i kroz povećavanje njihove bezbednosti.

Na sajtu Akreditacionog tela Srbije (www.ats.rs), koji se blagovremeno ažurira, mogu se naći svi potrebni, relevantni podaci o akreditovanim organizacijama, a do danas ih u Srbiji ima 314, kao i informacije o pravilima akreditacije i neophodnoj dokumentaciji u slučaju otpočinjanja postupka. Sertifikat o akreditaciji izdaje se na četiri godine, ali ATS kontinuirano sprovodi nadzor nad svim akreditovanim organizacijama, kako bi se osiguralo stalno zadovoljenje propisanih zahteva. S obzirom na usklađenost sa standardom ISO/IEC 17011:2004, odnosno SRPS ISO/IEC 17011:2006, Akreditaciono telo Srbije omogućava pouzdanost rezultata rada akreditovanih organizacija za ocenjivanje usaglašenosti i na međunarodnom nivou.

Potpisivanjem Memoranduma o sporazumevanju, 2002. godine, Akreditaciono telo Srbije postalo je pridružena članica Evropske kooperacije za akreditaciju, a 2007. godine Memorandum je zamenjen Ugovorom o bilateralnoj saradnji sa EA. U tom smislu, predstavnici ATS aktivno učestvuju na sastancima organa EA, kao što su Generalna skupština i tehnički komiteti za multilateralni sporazum (MAC), laboratorije (LC), sertifikaciona tela (CC), kontrolisanje (IC) i publikacije i komunikacije (CPC). Takođe, Akreditaciono telo Srbije ima sklopljene sporazume o saradnji i sa akreditacionim telima susednih zemalja, Crne Gore, Bosne i Hercegovine, Makedonije i Mađarske.

Strategija ATS bazira se na prioritnim ciljevima Srbije koji su određeni Sporazumima o slobodnoj trgovini sa susednim zemljama u regionu (CEFTA), strateškim dokumentima za pristupanje STO, kao i dokumentima za pridruživanje EU. U tom smislu, kada govorimo o Akreditacionom telu Srbije, zahtevi novog Pravilnika EC No 765/2008 a koji se odnose na akreditaciju, ispunjeni su u velikoj meri. Usaglašenost sa pomenutom regulativom biće u potpunosti ispunjena, ostvarenjem prioritnog i ključnog cilja Akreditacionog tela da postane potpisnica sporazuma sa EA o međusobnom priznavanju izveštaja i sertifikata (EA MLA). Do kraja 2008. godine, Akreditaciono telo Srbije uputiće Evropskoj kooperaciji za akreditaciju (EA) zahtev za potpisivanje sporazuma za priznavanje u oblasti akreditacije laboratorija i za ispitivanje i za etaloniranje. 2009. godine očekuje se da će Evropska kooperacija za akreditaciju, odnosno EA MAC-Komitet za multilateralnu saradnju, prihvatiti i formirati tim koji bi u skladu sa procedurom EA obavio kolegijalno ocenjivanje („peer evaluation“) Akreditacionog tela Srbije, što je i preduslov za potpisivanje sporazuma.

Kao što je već pomenuto u našoj zemlji postoji 314 TOU koja su svoju kompetentnost potvrdila akreditacijom od strane ATSa. U tabeli 1, data je struktura akreditovanih TOU u Srbiji.

Tabela 1

Vrsta ocenjivanja usaglašenosti (organizacije)	Broj akreditovanih tela za ocenjivanje usaglašenosti (TOU)	Ključne oblasti ocenjivanja usaglašenosti
Ispitivanje (laboratorije za ispitivanje)	242	Mehanička i električna ispitivanja, ispitivanja bez razaranja, ispitivanja u oblasti hrane, poljoprivrednih proizvoda i zaštite životne sredine, ispitivanja u oblasti veterine i medicine, ispitivanja u oblasti građevinarstva i građevinskih materijala i dr.
Etaloniranje (laboratorije za etaloniranje)	14	etaloniranja dimenzionih veličina, električnih, mehaničkih (pritisak, sila, masa), u oblasti jonizujućih zračenja, temperature, vlažnosti, optičkih veličina i dr.
Kontrolisanje (Kontrolne organizacije)	37	liftovi i oprema za liftove, oprema za podizanje, posude pod pritiskom i oprema pod pritiskom, električna bezbednost, električni sistemi, oprema i komponente, prepravljena vozila, tekstil i tekstilni proizvodi i dr.
Sertifikacija proizvoda (sertifikaciona tela za proizvode)	13	Visokonaponska oprema, proizvodi, komponente i sistemi koji se koriste u potencijalno eksplozivnoj atmosferi, liftovi i oprema, građevinski materijali, antenski i distributivni sistemi
Sertifikacija sistema menadžmenta (sertifikaciona tela za sisteme menadžmenta):		Električna i optička oprema, trgovina na veliko i malo, hrana, piće i duvan, inženjerske usluge, guma i plastika, hemikalije i hemijski proizvodi, metali i proizvodi od metala, zdravlje i socijalni rad, proizvodnja energije i dr.
– QMS	5	
– EMS	3	
– Ostalo	-	
Sertifikacija osoblja	-	-

U Republici Srbiji, pored akreditovanih tela za ocenjivanje usaglašenosti od strane ATSa, usluge ocenjivanja usaglašenosti pružaju i tela izvan nacionalnog sistema akreditacije, a koja se pretežno bave poslovima sertifikacije. Usluge ocenjivanja usaglašenosti pružaju 23 inostrana i jedno domaće sertifikaciono telo a da nisu akreditovani od strane ATS, od kojih se 21 bavi sertifikacijom sistema menadžmenta a 10 sertifikacijom

proizvoda. Prema dostupnim podacima 16 ovih tela uopšte ne poseduje akreditaciju a ostala su akreditovana od strane akreditacionih tela drugih država (UKAS, COFRAC, DATC, RvA, NAT, RENAR, ESYD, TGA i SA). Takođe na tržištu Srbije, inostrana tela za ocenjivanje usaglašenosti posluju preko svojih predstavništva, odnosno ogranaka a pojedina nisu registrovana pravna lica. Pojedina predstavništava pozivaju se da su akreditaciju stekla u okviru matičnog akreditovanog sertifikacionog tela, ali u sertifikatu nije naznačeno geografsko područje delovanja, niti su navedeni ogranci koji rade u Srbiji što je u potpunosti neusklađeno sa referentnim ISO/IEC standardom i smernicama međunarodnih organizacija za akreditaciju.

Ovakvo stanje onemogućava adekvatno praćenje kompetentnosti i urušava poverenje i kvalitet ocenjivanja usaglašenosti koje ova tela sprovode na teritoriji Srbije, a i same korisnike njihovih usluga dovodi u zabludu.

ZAKLJUČAK

Imajući u vidu osnovne principe Svetske trgovinske organizacije, Evropske Unije i slobode kretanja ljudi, robe, usluga i kapitala izuzetno je važno izgraditi sistem akreditacije i ocenjivanja usaglašenosti, zasnovan na međunarodnim standardima i tehničkim propisima koji obezbeđuje zaštitu globalnog javnog interesa, pruža bezbednost, čuva zdravlje i štiti našu Planetu i sve stanovnike.

Zbog izolacije Republike Srbije tokom devedesetih godina, akreditacija i ocenjivanje usaglašenosti nisu se paralelno razvijali sa sistemima u okruženju, Evropi i svetu, tako da se postavlja imperativ pred sve institucije infrastrukture kvaliteta u našoj državi da se u što kraćem vremenskom periodu stručno osposobe i organizuju na adekvatan način.

Put koji vodi do međunarodne verifikacije celokupnog sistema povezan je sa aktivnim učešćem u radu, pored regionalne i u međunarodnim organizacijama za akreditaciju, što je povezano sa neophodnim članstvom u ILAC-u i IAF-u. Nacionalni sistem akreditacije u Republici Srbiji mora biti proveren od strane regionalne organizacije za akreditaciju EA, a pozitivni ishod kolegijalnog ocenjivanja doprineće potpisivanju bilateralnog ili multilateralog sporazuma između Akreditacionog tela Srbije i EA, i posledično do priznavanja izveštaja i sertifikata tela za ocenjivanje usaglašenosti akreditovanih od strane ATSa. Na osnovu postojećih EA sporazuma sistem akreditacije u Republici Srbiji biće priznat širom sveta, a time i uklonjene barijere privredi naše države i omogućena veća konkurentnost na globalnom tržištu. S druge strane, preuzimanjem međunarodnih standarda kao i usaglašavanjem naših zakona sa evropskim, obezbediće se veća opšta bezbednost i zdravlje, kao i zaštićena životne sredine.

Izuzetno je važno da se određenim zakonskim rešenjima uspostavi jedinstveni pravni okvir koji će obezbediti usklađenost sistema akreditacije i ocenjivanja usaglašenosti sa evropskim i svetskim, i doprineti dobrobiti privrede i svih građana naše države.

L i t e r a t u r a

1. Regulation (EC) No 765/2008 of the European Parliament and of the Council of 9 July 2008 setting out the requirements for accreditation and market surveillance relating to the marketing of products and repealing Regulation (EEC) No 339/93, Official Journal of the European Union L 218 Volume 51, 13.08.2008;
2. Regulation (EC) No 764/2008 of the European Parliament and of the Council of 9 July 2008 laying down procedures relating to the application of certain national technical rules to products lawfully marketed in another Member State and repealing Decision No 3052/95/EC, Official Journal of the European Union L 218 Volume 51, 13.08.2008;
3. Decision (EC) No 768/2008/ EC of the European Parliament and of the Council of 9 July 2008 on a common framework for the marketing of products, and repealing Council Decision 93/465/EEC, Official Journal of the European Union L 218 Volume 51, 13.08.2008;
4. Major boots for trade in goods between EU Member State, Europe press room, IP/08/992, 23.06.2008;
5. Package on Internal Market for goods: New approach, Better regulation to give fresh impetus to the internal market for goods, Europe press room, MEMO/08/100, 19.02.2008;
6. ILAC-G21: Cross Frontier Accreditation –Principles for Avoiding Duplication, ILAC, 2002;
7. IAF ML 5: Procedure for IAF Listing of Foreign Critical Locations/Foreign Premises, IAF, 2008;
8. IAF GD 3: IAF Guidance on Cross Frontier Accreditation, IAF, 2003;
9. SRPS ISO/IEC 17011, Ocenjivanje usaglašenosti – Opšti zahtevi za akreditaciona tela koja akredituju tela za ocenjivanje usaglašenosti, ISS, 2007;
10. EA-2/13: EA Cross Frontier Policy for Cooperation between EA Members, EA, 2007;
11. Norbert Muller: Consideration on branch offices of CABs, EA-MAC (08)020, EA MAC meeting, Rumunija, 1-2.10.2008.